

Ece Korkut

Hacettepe Üniversitesi

LE DERNIER DIZAIN

O BELGIQUE qui m'as valu ce dur loisir,
Merci! J'ai pu du moins réfléchir et saisir
Dans le silence doux et blanc de tes cellules
Les raisons qui fuyaient comme les libellules
A travers les roseaux bavards d'un monde vain,
Les raisons de mon être éternelle et divin,
Et les étiqueter comme en un beau musée
Dans les cases en fin cristal de ma pensée.
Mais, ô Belgique, assez de ce huis-clos tête!
Ouvre enfin, car c'est bon pour une fois, sais-tu!

SON ONLUK*

Ey BELÇİKA bana bu zorlu tatile mal olan,
Sağol! Düşünebildim ve yakalayabildim en azından
Hücrelerinin sakın ve beyaz sessizliğinde
Nâfile bir dünyanın geveze sazları arasındayken
Kızböcekleri gibi kaçiveren nedenlerini,
Nedenlerini ebedî ve ilahî varlığımın,
Ve etiketleyebildim onları sanki güzel bir müzede
Düşüncemin nârin kristalden bölmelerinde.
Ama ey Belçika, yetti artık bu inatçı gizli oturum!
Açıl artık, zira bir kez yeter, değil mi!

Giriş

Fransız şair Paul Verlaine (1844-1896)'in, Arthur Rimbaud (1854-1891) ile yaşadığı tutkulu beraberliğin sonunda, Rimbaud'yu silahla yaralaması sonucunda 1873-75 yılları arasında Brüksel ve Mons hapisanelerinde geçirdiği bilinir. Yukarıdaki şiir tutukluluğunun son döneminde yazılmıştır. Şiirin bütünü (görelî olarak uzun) bir süredir kapalı bir uzamda tutulan bir öznenin "artık" dışarıda olmaya duyduğu özlemi ifade eden sözcük ve anlatımlarla örülmüş. Öznenin temel tutkusu, kapalı uzamdan (esensiz) açık uzama (esenli) geçebilmektir. Özne bir

* On dizeden oluşan kıta.

zorunluluk nedeniyle, bir süredir bu arzu nesnesinden uzak düşmüştür. Bu yazıda dilbilim, anlambilim ve göstergebilimin kimi verilerinden yararlanarak, bu şiirdeki öznenin uzam ile ilişkisini irdedeleyeceğiz. Şiirsel kuruluş açısından son derece düzenli ve ölçülü dizelerden oluşan (düz uyak dizilişi: aa,bb,...; her biri 11 heceden oluşan dizeler...) bu şiiri biçimsel değil, anlamsal açıdan çözümlenmeye çalışacağız.

1.Uzam

En geniş anlamıyla, uzamların, içinde yaşayan insanları etkilediği veya yansıttığı kabul edilen bir görüştür. Mimarî göstergebilimi uzamın onu yaratan ya da onunla bağlantılı olan insanlarla ilişkilerini inceler. Yazınsal metinlerde, özellikle de anlatsal metinlerde ise uzamlar, zamanlar ve kişiler birbirini tamamlayan ve etkileşim içinde bulunan unsurlardır. Uzamdaki ve zamandaki değişimler öznedeki bir dönüşüme neden olabilir. Verlaine'in şiirinde /hapisane/, "hücre" uzamı öznedeki bilişsel ve ruhsal düzeyde bir değişim yaratmış ve dış dünyada iken elinden kaçıp giden varlık nedenlerini, kapalı uzamda geçirdiği zorunlu ve "zorlu" zaman kesitinde yakalama fırsatını bulmuştur.

Özne, şiirin başında düzdeğişmeceli bir anlatımla Belçika'ya seslenirken, bu ülkeyi başına gelen kötü olaylardan sorumlu tutuyor ("*Ey BELÇİKA bana bu zorlu tatile mal olan*"); oysa şiirin sonunda yeniden seslendiği Belçika ise, bu kez (yine düzdeğişmeceli bir kullanımla) hapishane ve hapishanenin kapıları anlamında kullanılıyor ("*Açıl artık*").

(Başlangıç) Belçika 1 (B1) = (Hapishaneyle sonuçlanan) kötü deneyimlerin yaşandığı ülke.

(Sonuç) Belçika 2 (B1) = (Belçika'daki) Hapishanenin kapıları.

Burada özne B1'e şükran duyuyor ("*sağol!*"), B2'ye ise yakarıyor ("*Açıl artık!*"). Her iki durumda da Belçika öznedeki daha güçlüdür ve özne ona bağımlı ve ondan aşağı bir konumdadır. "*Ey Belçika.....sağol!*" diye çevirdiğimiz dizelerdeki "sağol!", Fransızca "merci"nin karşılığıdır ve "merci"nin ilk anlamı dinsel göndermeli olup, "Dieu merci" (Tanrıya şükürler olsun) kullanımında olduğu gibi bir minnettarlığın ifadesidir. Şükretmek, aman dilemek (demander merci à), af dilemek (demander pardon) gibi kullanımlar öznedeki daha yüksek ve muktedir konumdaki (Tanrı, otorite) bir varlığa yönelir. Bu açıdan Verlaine'in şiirindeki özneye göre Belçika yüksek ve güçlü bir konumdadır. Burada Belçika eğretilemeli bir biçimde kişisel özellikler kazanır ve öznedeki daha güçlü bir konuma yükselir.

1.1. İç (kapalı) Uzam kt Dış (açık) Uzam

Genel bir değerlendirmeye, "kapalı uzam" (örneğin ev) bir yandan sığınak, güvence, sükûnet... gibi kavramları çağrıştıran esenli bir duygu değerini taşıırken,

diğer yandan (örneğin hücre) ufuksuzluk, darlık, kapalılık, havasızlık... gibi esensiz kavramları da çağrıştırabilir. Bunun karşıtı olan "açık uzam" bir yandan özgürlüğü, havayı, ışığı, hareket serbestliğini, ufku... çağrıştırırken, diğer yandan her türden tehlikeye maruz kalmayı (= açık olmayı), öteki insanlarla (zorunlu) birlikteliği... de çağrıştırır.

Ancak herhangi bir uzamı bir özne için temelde esenli ya de esensiz kılan, o uzamda insanın özgür iradesi ile mi, yoksa zorunlu bırakıldığı için mi bulunduğudır. Verlaine'in şiirindeki kapalı uzam (/hapishane/), öznenin kendi iradesi dışında, zorunluluk (yasalar, suç-ceza bağıntısı) nedeniyle bulunduğu bir kapalı uzamdır. Böyle bir durumda /özgürlük/ tartışılmaz olarak ve her koşulda esenli ise, /özgürlüğün yitirilmesi/ni temsil eden hapishane iç uzamı da kendiliğinden esensiz olur.

Açık uzam kt Kapalı uzam
esenli   esensiz

Ancak Verlaine'in şiirinde kapalı ve açık uzam, çeşitli değişkenlerin etkisiyle iki ayrı kimliğe bürünür.

1.1.1. Kapalılık (içerisi)

Şiirde kapalı uzamın ya da içerisinin bir hapishane olduğuna doğrudan gönderme yapan sözcük "hücreler"dir. Ancak /kapalılığı/ doğrudan ya da dolaylı olarak çağrıştıran daha pek çok sözcük ve sözcük öbeği vardır metinde: müze, bölmeler, gizli oturma. Hareketsizliğin ve sessizliğin hâkim olduğu hücre yaşamı, "zorlu bir tatil" ("ce dur loisir") ile ifade edilmiş. Tatil (özgürce geçirilen zaman) sözcüğünün baskın duygu değeri esenli olmakla birlikte, "zorlu" ya da "çetin" nitelemesi çelişik bir birliktelik oluşturuyor (oxymore). Özne iyimser (ya da zorlama) bir bakış açısıyla hapiste geçen zamanı tatil olarak adlandırırsa da, bunun farklı, çünkü zorlu bir deneyim olduğunu, yani alışılmadık, hatta çelişkili bir durum oluşturduğunu belirtiyor.

Çeviride "gizli oturma" olarak karşıladığımız "huis-clos", "kapalı oturma" olarak da kullanılabilir. Hücre yaşamıyla uyum gösteren bu kullanımda, kapalılığın (ve gizliliğin, yalnızlığın) aynı zamanda özne açısından fazla uzun sürdüğü "inatçı" (canlılar ve insanlara özgü) nitelemesinden anlaşılıyor. Hücrede süren bu gizli oturma, öznenin kendisi ve varlık nedenleri üzerine düşündüğü ve tek kişilik ya da ben'in ben'le yaptığı (uzun sürmüş) bir oturmudur.

Şiirdeki hücrelerin bir özelliği de "sessiz" olmasıdır. Ancak bu sessizlik hem "sakin" (sözcüğü sözcüğüne çevirisiyle, "doux"nun karşılığı olarak "tatlı", "yumuşak"), hem de "beyaz" niteleyicileriyle betimlenir. Dış dünyadaki anlamsız kargaşanın karşıtı olarak betimlenen iç dünyadaki bu sükûnet esenli bir duygu değeri taşırsa da, "beyaz" nitelemesinin taşıdığı değer oldukça karmaşıktır. Özellikle

Türkçedeki yananlamları diğer dillerdeki gerçekteşimlere oranla kısıtlı olan "beyaz" sıfatının Fransızcadaki zengin yananlamları farklı kullanımlarda ortaya çıkar. Genel olarak temizlik, saflık, masumiyet... gibi pek çok olumlu yananlama karşılık, bu sıfatın olumsuz denebilecek anlamları da vardır: Fransızcada "beyaz evlilik" sadece görüntüde kalan, görünüşte var olan bir evlilik, "beyaz ses" tınısız, kişiliksiz bir ses, "beyaz gece" uykusuz geçen gece anlamlarını içerir. Şiirdeki öznenin yaşadığı hücrenin sessizliği de daha çok yalnız ("sakin") ve uykusuz ya da uyanık geçirilen bir zaman dilimini çağırıştırıyor. Gecelerin uykusuz geçirilmesi "zorlu", zorlayıcı bir deneyim olmakla birlikte, "uyanıklık" durumunun bir yananlamı da bilinçli durumda olmaktır; özne hem uykusuz geceler geçirir, hem de bu uyanıklık durumu onun bilinçlenmesini sağlar. Yalnızlık ve sessizlik öznenin sükûnetle dikkatini belli bir konuda toplamasına yardımcı olur. Kapalı uzamın özne üzerindeki bu olumlu etkisi aşağıdaki bölümlerde açıklık kazanacaktır.

1.1.2. Açıklık (dışarı)

Şiirde /dış uzam/ iki ayrı zaman kesitine bağlı olarak iki karşıt değer taşıyor. İçeriye kapatılmadan önceki dış dünya özgün metinde boş, boşuna, nafîle anlamlarına gelen "vain" sıfatı ile nitelenmiş. Bu sıfat Fransız dilindeki eski kullanımında: 1)"içinde bir şey bulunmayan, boş", daha sonraki kullanımlarında: 2)"boş, temelsiz", 3)"etkisiz, sonuçsuz, boşuna", 4)"saçma, anlamsız, gereksiz"* gibi anlamlar taşır. Çevirisinde "nafîle" sözcüğü ile karşıladığımız bu sözcük "boşa giden, işe yaramayan, yararsız"*** anlamlarını da içerir. Bu durumda (öznenin içeriye kapatılmadan önceki dönemine gönderme yapan) dış dünyanın ilk değeri esensiz olup, "yararsız" olarak nitelenir; aynı anda, karşıt uzam olan içerisi de "yararlı" olarak algılanır ve anlatılır özne tarafından.

Ayrıca bu yararsız dış dünya yine boş ve gereksiz gürültülerle (insan sesleriyle) doludur. "*Nafîle bir dünyanın geveze sazları arasındayken*" dizesindeki "geveze sazlar" kullanımı Fransız düşünür Blaise Pascal'ın "insan düşünen bir sazdır" sözüne göndermede bulunur. Demek ki dışarıda boş sözler sarfederek gereksiz bir gürültü yayan insanlar vardır; içeride ise ne (başka) insan vardır, ne de boş sözlerin uğultusu. Bu durumda dışarıyı gürültü ise, içerisi sessizlik, dinginliktir:

dışarı ~ gürültü ~ anlamsızlık
içerisi sessizlik anlam

Dışarıdayken (ve geçmişte) şiirdeki konuşan ben de o geveze insanların içinde yer almış ve belki de onlardan biri gibi yaşamıştır. Özne varlık nedenleri

* *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük* (1985), T.Saraç, İst:Adam yay.

*** *Eşanlamlı Sözcükler ve Karşıt Anlamları Sözlüğü* (1992), Y.Moran, İst: Spatyum yay.

üzerinde düşünme ve bunları algılama, anlama ve sınıflama, adlandırma ("etiketleme"), yerli yerine koyma fırsatını ancak içeride bulmuştur. Bu durumda hapiste (sözcelem yeri) iken yapılan değerlendirme sonucunda (bakış açısı), hapisten önceki zaman kesitinde ve yalnızca bu bağlam çerçevesinde dışarı esensiz, içerisi ise esenlidir.

Diğer taraftan "nâfile dünya" dinsel bağlamda fâni dünyayı, yani somut ve sonlu bir yaşamı, "geveze sazlar" da böyle bir dünyadaki ölümlüleri çağrıştırıyor. Bu çiftin karşısında ise ben'in "*ebedî ve ilahî varlığı*" yer alıyor, yani yine dinsel bir çağrışımla sonsuz ve tanrısal bir varlık:

(orası) nâfile dünya ~ gerçeklerin dünyası (burası)
(onlar) geveze sazlar ebedî ve ilahî varlık (ben)

Böylece sözcelemin oluşturucu öğeleri olan "ben, şimdi, burada" söyleme (sözceye) yerleşmiş oluyor.

Ancak şiirin başlığından ("Son Onluk") ve öznedeki sabırsızlık belirtilerinden ("*yeter artık*", "*açıl artık*") yola çıkarak, kapalılık süresinin sonlarında olduğu anlaşılan özne, bu sözcelem zamanında yeniden dışarıda olma durumunu tutkuyla arzular. Başlangıçta esensiz olduğu vurgulanan bir uzama (dışarı) metnin sonunda duyulan böylesi bir özlem çelişik bir ruh durumu gibi görünse de, özne: 1) içerideki edinimleriyle dış dünyayı yeniden değerlendirme fırsatı bulmuş olduğundan, 2) kendisini bilinçli bir özneye dönüştürmüş olduğunu düşündüğünden ve 3) sözcelem durumundaki özne, iradesi dışında olarak içeride tutulduğundan dolayı, "dışarı" son kertede, doğal olarak özgürleşmeyi simgeler ve böylece herşeye karşın bir arzu nesnesi oluşturur.

Öyleyse, dış uzamı ve iç uzamı konuşan öznenin bakış açısıyla ve içinde bulunduğu sözcelem durumunu dikkate alarak değerlendirebilmek için, değişim eksenini olarak /önce/ ve /şimdi/ zaman eksenlerini temel almak gerekecektir.

Sözcelem durumundan (ben, şimdi, burada) bakarak:

hapisten önceki zamanda (içinde yaşarken değil, tutuklu olarak içeriden, /şimdi/den /geçmiş/e dönüp baktığında):

dışarı ~ boş, yararsız ~ gürültülü ~ esensiz
içerisi ~ anamlı, yararlı ~ sakin, sessiz ~ esenli

tutukluluğunun sonuna yaklaşırken (/şimdi/den /geleceğe/ bakarak):

dışarı ~ özgürlük ~ özgür irade ~ özlem ~ esenli
içerisi ~ tutsaklık ~ zorunluluk ~ bıkkınlık ~ esensiz

Bu açıklamalar ışığında ortaya karmaşık bir ilişki çıkıyor: Tutukluluğun başlarında (ve şimdiden geçmişe bakarak) dışarısı esensiz, içerisi esenli iken, sonlarında (ve şimdiden geleceğe bakarak) dışarısı esenli, içerisi esensiz duruma dönüşmüştür. Burada açıkça görüldüğü gibi, iki karşıt uzam temel olarak öznenin durduğu yerden ve zamandan geriye ve ileriye doğru bakışına, yani bakış yönüne koşut olarak değer dönüşümüne uğramaktadır. Kısacası uzamlardaki değer dönüşümünün tek önemli kaynağı bizzat öznenin içeride (hapiste) uğradığı esenli dönüşümdür.

şimdi (Sözcelem)

Geçmiş =>		Gelecek	
Dışarısı	İçerisi	Dışarısı	İçerisi
-	+	+	-

Çizelge içinde gösterdiğimiz sözceye ilişkin öğeleri sözceleme bağlayan ve sözceleme yöneten sözcük "şimdi"dir ve sözceleme ait olan bu zaman öğesi iki düzlemin eklenmesini sağlar.

2. Öznenin Dönüşümü (ve uzam ile zamanın özneyi yönetmesi)

Özne sözcelem durumunda, dış ve i uzamı, geçmiş ve şimdiki zaman eksenlerinde değerlendirirken, bu zaman kesitlerinde ve karşıt uzamlarda yer almış ve yer alan "kendisi" ile ilgili bir değerlendirme de yapar. Bu iki değerlendirme neredeyse bütünüyle birbirine koşuttur.

Öznenin uzamla ilişkisi sözcelem durumunda hiç değişmemiş, yani dış uzamla birleşme gerçekleşmemiş, yalnızca bir istek olarak kalmıştır. Bununla birlikte aynı i uzamda öznenin kendisi ile olan ilişkisi değişmiştir.

[şimdi'den bakan ve şimdi konuşan] özne (ben) geçmişte, yararsız bir dünyanın (dış uzam) geveze insanları arasındayken bir türlü yakalayamadığı varlık nedenlerini ancak zorunlu olarak kapalı tutulduğu i uzamda (burada) ve şimdi bulabilmiş, düşünüp algılayabilmiş, adlandırıp sınıflayabilmiştir. Dolayısıyla geçmişte (ve dışarıda), özgürlüğe sahip olduğu halde sükûnetten ve bilinçten yoksun olan özne, şimdi (ve içeride) zorunluluk sonucu özgürlükten yoksun olduğu halde sükûnete ve bilince kavuşmuş durumdadır.

Özgürlük kt Tutukluluk
Bilinçsiz Bilinçli

Burada varlığı niteleyen "ebedi ve ilahî" nitelemeleri, öznenin i dünyasında, inanç dünyasında da bir değişimi haber veriyor. Çelişkili bir biçimde, dışarıda, yani aydınlıktayken bir körlük yaşadığını düşünün özne, içeride, yani karanlıkta aydınladığını sezdiriyor. Bu bilinçlenme ve aydınlanma, şairin pek çok şiirinde de

görülen ve tutukluluğu sırasında, çocukluğunun hıristiyan inancını yeniden keşfedişini, yani dinsel bir bilinçlenmeyi de açığa çıkarıyor. /Aydınlanma/ izleği "*Hücrelerinin sakin ve beyaz sessizliğinde*" dizesindeki "beyaz" nitelemesine getirdiğimiz açıklamanın (Bkz.1.1.1.) yanısıra, dolaylı olarak "kızböcekleri" ve "kristal" sözcükleriyle de destekleniyor. Bir yanda "kristal" /şeffaf/ ve sert bir mineraldir; diğer yanda "kızböceği" yine /şeffaf/ dört kanadı olan bir böcektir. Bu iki sözcük arasındaki ortak anlambirimcik olan /şeffaflık/ "beyaz"la birleşerek aydınlanma izleğini bütünlüyor.

Özne metnin yüzeyinde "suç ve ceza" ya da dinsel anlatımla "günah ve ceza" bağntısından söz etmiyor, ancak dış dünyada bir suç işlediğini ve bu nedenle hapiste ("zorlu tatil") olduğunu kabullenmiş görünüyor. Belli ki dinsel bir tavırla, verilen cezaya boyun eğmiştir, ancak içeride kendisini bir kez de kendisi sorgulamıştır. Dolayısıyla içeride ulaştığı vicdanî bilinçlenme, kuşkusuz öznenin kendisiyle uzun süren bir "gizli oturum" sonucunda gerçekleşmiştir ve bu yolla artık cezasını doldurduğunu düşünmektedir ("*bir kez yeter, değil mi*").

Bu durumda iki ben'den söz etmek gerekiyor:

Ben ₁	~	dışarıda	~	geçmiş	~	bilinçsiz (inançsız)	~	esensiz
Ben ₂		içeride		şimdi		bilinçli (inançlı)		esenli

Böylece ben'de, iki ayrı zaman kesitinde ve uzamlara da bağlı olarak olumlu bir dönüşüm gerçekleşmiştir.

Ben ₁	=>	Ben ₂
(geçmiş, dışarı)		(şimdi, içerisi)

Ben'deki bu olumlu dönüşümü sağlayan uzam, /zorunluluk, kapatılmışlık, yalnızlık/ gibi esensiz koşulları yansıtan (ve sözcelem durumunun uzamı olan) iç uzam (hapis)dır. İlk bakışta çelişkili görünen şey, neredeyse bütünüyle esensiz değerler taşıyan bir durumun ve bir uzamın öznedeki bilinçlenme, aydınlanma gibi esenli bir dönüşümü yaratabilmiş olmasıdır.

Özgürlüğü elinden alınarak kapatıldığı iç uzamda olumlu yönde değiştiğine inanan özne, sözcelem durumunda artık bu uzama ihtiyacı olmadığı, yeterince bilinçlenip aydınlandığı düşüncesiyle yeniden dışarıda olmayı şiddetle arzular. Bunun için önce, kendisine yararlı (yardımcı) olan, kazanımlar elde ettiği, ama artık esensiz olan iç uzama şükran duyduğunu dile getirir ("*Sağol!*"), ardından da kapıların açılması için yakarır ("*Açıl artık*"). Çünkü artık esenli dönüşümüyle dış dünyayı ve özgürlüğü hak ettiğini düşünür. Böylece içeriden son kez bakıldığında ve şiirin sonunda dış dünya, açıklık yine esenli bir değer nesnesine dönüşür.

Öznenin kiplikleri açısından son bir değerlendirme yapacak olursak, (başkaları ve yasalar tarafından kapatıldığı) belli bir uzamda, önceden belirlenmiş bir süre boyunca kalmak /zorunda/ olan ben'in değiştireceği ve değer nesnesine ulaşabilmek için (arzu öznesi) yapabileceği pek bir Şey yoktur. Böyle bir durumda yalnızca boyun eğme, (uzama, sreye) katlanma durumuna mahkumdur, ancak yine de bir değer nesnesine ulaşmak /istediği/ için bir durum öznesidir. Burada uzam ve süre yine öznenen üstün konumdadır: İki de bir yandan yasalarla belirlenmiştir (/zorunluluk/ esensiz), diğer yandan bilinçlenmesini (esenli) sağlamıştır.

Bununla birlikte söylemi bir isyan tutumundan çok, bir Őkranı ve özellikle yakarışı anlatır, yani edilgen bir durumdadır. Bir edim öznesi olarak ise /yapabildiği/ tek Şey, aslında kendisini dışarıya çıkartmaya değil, ama dış dünyayı ve kendisini kendi gözünde esenli kılmaya yönelik edimler olan /düşünmek, anlamak, algılamak, adlandırma, sınıflandırmak/, yani bir bilgi öznesi olarak değerlendirme yapmaktır. (Muktedir olmak) kipliği Şiirde 3 edimle ortaya çıkıyor: Dşnebildim ; (kaçan bir Őeyi) yakalayabildim (anlamak, algılamak); ve etiketleyebildim. Bu Őekilde yapabildiğini düşündüğü Şey, olumlu bir yönde değişerek, kendisini bir bilgi öznesine dönüştürmüş olmaktır. Bu durumda bilinçsizlik ve inansızlıktan bilinçli ve inançlı bir özneye dönüştüğü için, bu dönüşüm onu bir edim öznesi yapar. Burada arzu öznesi, bilgi öznesi ve edim öznesi olarak adlandırılan üç özne çakışmaktadır: Böylece zamanın ve uzamın kısıtlayıcı ve zorlayıcı etkisine karşın, zengin içerikli bir özne ortaya çıkıyor.

3. Sonuç

Őiirlerde anlatusallık boyutu nadiren yönlendirici bir veri sağlamaktadır, bu nedenle de göstergebilimin en yetkin olduğu alanlardan olan anlatı göstergebilimi ve söylem göstergebiliminin kavram ve kuramları Şiir metnine bütünüyle uygulanamaz. Bununla birlikte, bu yazıdaki kısa değerlendirmelerde de görüldüğü gibi, göstergebilimin kimi araç ve yöntemlerinden, on dizelik bir Şiirde bile anlamlı ve olabildiğince tutarlı bir açımlama için yararlanılabiliyor. Özellikle de Şiir, çoğu zaman karmaşık ve eksilteli bir anlatım biçimi ve kapalı bir anlam alanı oluşturduğu için, göstergebilimin yöntemleri Şiir metnindeki anlamları açıklığa kavuşturmada önemli katkılarda bulunuyor.

Bu yazıdaki değerlendirmelerden elde edilen ıkarımları Őöyle sıralayabiliriz:

- tıpkı nesnelere (göstergebilim açısından, canlı ya da cansız) gibi, uzamların da bir /değer/ (esenli-esensiz) kazanabilmesi için bir öznenin bakışına ve sözcelem durumunun (ben Şimdi burada) belirlenmesine gerek vardır. Bunun yanında öznenin tavrı, konumu, tutumu ve (eğer gerçekleştiyse) dönüşümü bu değerlerde değişime neden olabilmektedir. Ayrıca "görelilik", değer kavramında önemli bir özellik olduğundan, uzamların da değerleri ancak birbirlerine göre kesinlenebilir.

Dolayısıyla uzamlar tek başlarına (zaman ve öznenen bağımsız olarak) ve kendiliklerinden ne esenli, ne de esensizdir.

- Nitekim bu şiirde:

. iç uzamı temsil eden /hapishane/ ("hücre") aynı özne tarafından bir yandan (bilişsel ve vicdanî) bilinçlenme, sukûnet... ile betimlendiğinde esenli bir duygu değeri kazanmış (metnin başında); diğer yandan yalnızlık, iç hesaplaşma, sessizlik, zorunluluk, bıkkınlık... ile betimlendiğinde esensiz bir duygu değeri kazanmıştır (metnin sonunda);

. dış uzamı (Belçika; hapishanenin dışında kalan dünya) bir yandan öznenin kötü yaşam deneyimlerinin sonucu olarak onun hapse kapatılmasına neden olduğu için ("*nâfile bir dünyanın geveze sazları arasındayken*") esensiz bir değer taşır (metnin başında); diğer yandan herşeye karşın özgürlük sadece dışarıda var olduğu için, özgürlük göndergesiyle ("*Açıl artık!*") birlikte esenli bir değer kazanır (metnin sonunda).

. dış uzamdan (açıklıktan) iç uzama (kapalılığa) geçmek zorunda kalan özne bu yolla karşılaştırmalı bir değerlendirme yapma olanağı kazanmıştır. Yalnızca dış uzamı (açıklığı ve özgürlüğü) tanıdığı dönemde dışarıyı "dışarıdan bakarak" değerlendirememiş olan özne, ancak içine kapatıldığı uzamda (özgürlükten yoksun durumda) bunu yapmayı başarabilmiş, böylece dışarısını içeriye göre değerlendirebilmiştir: Özneye göre son kertede dışarısı içeriye göre daha iyidir, çünkü tehlike ve karmaşaya rağmen özgürlük yalnızca oradadır; buna karşılık içerisi de ona bunu (sessizlik ve yalnızlık sayesinde) anlama olanağını tanıdığı için -ama yalnızca geçici bir süre için ("*zira bir kez yeter, değil mi!*")- dışarıya göre daha iyidir. Bu durumda da bu şiirde, uzamların değerleri ancak birbirlerine göre ve belli bir öznenin bilişsel ve vicdanî dönüşümüyle (zaman eksenlerine de bağlı olarak) ortaya çıkmıştır.

Kaynakça

- Courtés, Joseph. (1995). *Du lisible au visible*. Bruxelles: Éd. De Boeck Université, coll. Culture et Communication, 284 s.
- Greimas, A.-J. & J.Fontanille. (1991). *Sémiotique des passions*. Paris: Éditions du Seuil, 329 s.
- _____. (1990). *Poètes en prison*. Paris: Éditions Safrat, 163 s.
- Verlaine, Paul. (1993). *La bonne chanson et autres poèmes*. Paris: Classique français, 318 s.